

Startnotitie Lokale aanpak Bestaanszekerheid gemeente Zutphen 2025

Maart 2025

Proloog

“Van de inwoner passend maken in het systeem naar het systeem passend maken op de inwoner. #Hetkanwél!”

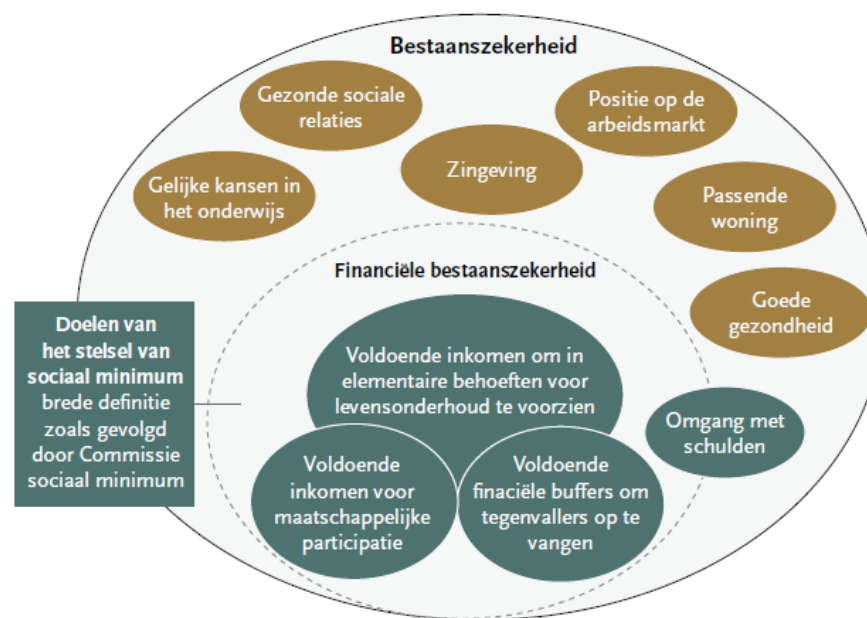
Op de inloopdag voor de collectieve zorgverzekering (gemeentepolis) komt een stel langs. Meneer is gepensioneerd, mevrouw nog niet. Ze moeten van € 1.400 per maand rondkomen. Dit is bijna € 500,- per maand te kort ten opzichte van het minimum. Dit heeft geleid tot financiële uitdagingen en vanwege het niet kunnen voldoen aan belastingvorderingen van de Belastingdienst. Ze hebben zich altijd met hulp van de kinderen staande gehouden. Het blijkt dat ze al sinds 2 jaar recht hebben op aanvulling vanuit bijvoorbeeld de Sociale Verzekeringsbank (SVB). Dit hebben ze nooit geweten.

Een jong gezin met 3 kleine kinderen moet rondkomen van een Wajonguitkering. Ze wonen op een kleine flat en hebben problemen met de bovenbuurman in verband met door hem ervaren ‘overlast’ van de kinderen. Ze zijn bang. Als eenverdienersgezin komen ze nauwelijks rond. De meedoenregeling of Individuele inkomenstoeslag hebben ze niet aangevraagd, omdat ze er niet van wisten. Ze komen hier wel voor in aanmerking. Ook blijkt dat ze te weinig huur- en zorgtoeslag hebben ontvangen de afgelopen jaren. Ze hadden geen idee.

1. Definitie bestaanszekerheid in de gemeente Zutphen

Bestaansonzekerheid is voor veel van onze inwoners een puzzel; heb ik genoeg geld om eten te kopen of ga ik een bed kopen voor mijn kind? Kan ik mijn huur nog betalen? Ontvang ik de juiste zorg voor mijn kind? Waarom snap ik deze brief niet? Hoe kom ik aan een woning? Zorgen dat je (financieel) rondkomt is voor veel van onze inwoners dan ook ingewikkeld, met heel veel puzzelstukjes die op verschillende plekken gelegd moeten worden. Het leven is voor veel mensen (té) complex. Dus soms mis je een stukje of overzie je niet meer hoe je de puzzel in elkaar kan zetten. Als gemeente Zutphen, samen met partners, vinden we het onze verantwoordelijkheid om de puzzelstukken zo overzichtelijk mogelijk te maken en daar waar we er invloed op hebben goed op elkaar aan te laten sluiten. Deze puzzel leggen we zo goed mogelijk, samen met onze inwoners en partners.

De gemeente Zutphen gebruikt het volgende als definitie voor bestaanszekerheid : een bestaan met voldoende en voorspelbaar inkomen, een woning, toegang tot onderwijs en zorg en een buffer voor onverwachte uitgaven. Dit is nodig om mee te kunnen doen in de samenleving. Het is breder dan alleen financiële zekerheid. Het gaat over alle domeinen heen.¹

¹ Bron: definitie van Divosa en Commissie sociaal minimum in rapporten 'Een zeker bestaan'.

2. “Over 20 jaar is niemand meer bestaansonzeker in de gemeente Zutphen”

In onze gemeente kampen bijna 2.000 inwoners² met problematische schulden en moeten circa 3.600 mensen rondkomen met een laag inkomen³. Een té grote groep inwoners en ondernemers heeft problemen om (financieel) rond te komen en überhaupt iets over te houden aan het einde van de maand en leeft daarmee in onzekerheid. Met alle gevolgen van dien.

Als gemeente hebben wij invloed op de bestaanszekerheid van mensen die voor hun inkomen of zorgvraag mede afhankelijk zijn van ons. Daarmee ligt er bij ons een grote verantwoordelijkheid om zorgvuldig te handelen en de bestaanszekerheid van mensen als het maar enigszins kan te waarborgen. Dat is het uitgangspunt.

Er is de afgelopen jaren al het nodige ontwikkeld en bereikt. Samen met onze partners, professionals, gemeenteraad en inwoners werken we aan het verbeteren van de bestaanszekerheid voor onze inwoners. We beginnen dan ook niet op 0, maar leren gaandeweg hoe we het anders en beter kunnen doen⁴. Dit zit niet altijd in het optuigen van allerlei nieuwe regelingen, maar vooral in het slimmer verbinden en

eenvoudiger maken van wat we al hebben. We bestendigen of versterken wat al werkt⁵.

De gemeente Zutphen heeft als visie op bestaanszekerheid:

Over 20 jaar leeft iedere inwoner van Zutphen in bestaanszekerheid. Zodat iedereen zich zonder verlamme(n)d(e) stress kan ontwikkelen en met gelijke kansen mee kan doen aan onze samenleving.⁶

Hier zetten we ons in voor álle inwoners van de gemeente Zutphen die hulp zoeken of nodig hebben omdat ze bedreigd worden in hun (financiële) bestaanszekerheid. Dat kunnen inwoners zijn die bijvoorbeeld een uitkering hebben, maar ook de voor gemeente Zutphen minder direct zichtbare inwoners. Zoals werkenden die niet of nauwelijks hun rekeningen kunnen betalen, ouderen met een klein inkomen of jongeren die zich nergens thuis voelen.

² Bron, CBS, schuldenproblematiek in beeld, jan 2024

³ Bron: CBS statline, lang en langdurig laag inkomen van personen - inkomensgrens tot 130%, 2023

⁴ Inwoner in Beeld, uitvoeringsplan (link naar ibabs raadspagina)

⁵ Inwoner in Beeld, uitvoeringsplan (link naar ibabs raadspagina)

⁶ De gemeente is echter voor een deel afhankelijk van rijksontwikkelingen op onder andere wetgeving, de nu niet goed geborgde sociaal minimum regelingen en de middelen die hiervoor beschikbaar worden gesteld door het Rijk.

Om deze visie vorm te geven, maken we een korte termijn agenda met acties die we in de komende 2 tot 5 jaar gaan realiseren om de bestaansonzekerheid van onze inwoners te verkleinen. Om de ambitie op de lange termijn te bereiken en intergenerationele bestaansonzekerheid te doorbreken maken we ook een lange termijn agenda.

Hiervoor maken we gebruik van bestaande kennis en expertise, zoals:

- Landelijke expertise.
- Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving.
- Goede voorbeelden in andere gemeenten.
- Onderzoeken en rapporten (landelijk en lokaal).
- Inwonersonderzoeken en gesprekken.
- Gesprekken met partners en kennis van onze professionals.

3. Uitgangspunten

We starten met h oe we willen werken. Dit vormt het handvat voor het verder invullen van de aanpak en actieagenda. Vanuit deze uitgangspunten gaan we op zoek naar oplossingen en verbeteringen voor onze inwoners op bestaanszekerheid. Dit is waar we als gemeente Zutphen voor staan! We werken vanuit:

1. Vertrouwen en gelijkwaardigheid
2. Wat nodig is
3. Professionaliteit
4. Samenwerking

1. Vanuit vertrouwen en gelijkwaardigheid

We hebben vertrouwen in de mens en gaan uit van het goede. Iedereen doet ertoe en iedere situatie is uniek. Dit vraagt om maatwerk. Iedereen kan te maken krijgen met financiële problemen. Soms overkomt het je, soms is het een consequentie van een verkeerde keuze; vanuit welke situatie je ook komt, je kan altijd bij ons aankloppen. En iedereen kan aankloppen. Bestaansonzekerheid leidt tot constante stress en daarmee tot irrationele keuzes. Mensen willen gehoord worden; ongehoord gedrag kan voorkomen uit ongehoord zijn. Dit betekent ook dat we ons niet boven inwoners stellen. We behandelen inwoners zoals we zelf behandeld willen worden. We zijn respectvol in ons denken en doen. Wij zijn oprecht geïnteresseerd in de ander, het betekent ook dat we accepteren dat mensen soms keuzes maken die we niet begrijpen. We oordelen daar niet over. Gelijkwaardigheid betekent dat we naast onze inwoner staan. We helpen zonder te betuttelen; het betekent ook dat we mensen aanspreken en spiegelen.

2. Vanuit wat nodig is

We luisteren en maken contact: hoe gaat het, wat heb je nodig? We staan naast iemand en niet ertegenover. Mensen hoeven niet telkens opnieuw hun situatie te bewijzen en uit te leggen. Ze hebben zoveel mogelijk een vast contactpersoon. We gaan uit van wat iemand wil en kan. Iemand weet zelf vaak heel goed wat er nodig is (en heeft er soms wat hulp bij nodig). We werken pro-actief om erger te voorkomen. We zetten in op preventieve inzet. Dat kan betekenen dat we 'outreaching' werken door bijvoorbeeld formulierenhulp.

We organiseren zoveel mogelijk in de basis en sociale infrastructuur (meer algemene regelingen, minder specialistisch). We bereiken mensen door goede zichtbaarheid, door samenwerking met onze partners in de wijk, informatievoorziening en communicatie. We kijken integraal; naar het geheel. We organiseren de toegang zo eenvoudig mogelijk; voor de inwoner maakt het niet uit waar hij aanklopt (no wrong door). Of dat nu fysiek is of digitaal. We zorgen er 'achter de schermen' voor dat de vraag op de goede plek terecht komt. Er is geen label nodig om binnen te komen. We verminderen het aantal regelingen.

We werken vanuit de relatie. De wereld van de inwoner staat centraal; het systeem is dienend aan de vraag. We doen wat werkt, waarbij wetgeving nooit belemmerend mag zijn. Dit betekent niet dat we altijd 'ja' zeggen op een aanvraag; we kijken samen naar wat er kan en nodig is. We bedenken niet zonder meer nieuwe regelingen, maar kijken wat er kan binnen het bestaande. We blijven op lange termijn leren, meten en verbeteren om de juiste dingen te doen.

3. Vanuit professionaliteit

We willen dat inwoners snel, adequaat en met respect worden geholpen. Dat vraagt om vakmanschap. Maar ook om een brede blik om problemen tijdig te signaleren. We doen al heel veel goed. We leren geen dingen af, maar vullen onze kennis en vaardigheden (onze 'gereedschapskist') verder aan. We blijven eigenaar totdat we warm overdragen aan collega's en/of andere organisaties. Verschillen in teams mogen er zijn, maar we werken aan dezelfde opgave. We zoeken de ruimte in de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) met het belang van de inwoner voorop; er kan meer dan we denken, mits we het zorgvuldig regelen en met de inwoners afstemmen.

4. Vanuit samenwerking

We werken met alle partners (organisaties en ervaringsdeskundigen) vanuit een gezamenlijke visie: het leveren van toegevoegde waarde om de bestaanszekerheid van onze inwoners te versterken. We kijken vanuit dezelfde bril. We kennen elkaar goed en weten van elkaar wat we doen. Hierin doen we wat werkt, stoppen we wat niet meer nodig is en doen we geen dubbel werk. We werken samen vanuit gelijkwaardig partnerschap. We zijn in gesprek met elkaar over innovatieve en haalbare oplossingen voor onze inwoners. We versterken het netwerk van initiatieven in de wijken. We werken samen met elkaar in één netwerk, dichtbij onze inwoners.

4. Wat hebben we nog te doen?

De visie en uitgangspunten hebben we voor onze gemeente vertaald in 6 ambities⁷. In de gemeente Zutphen hebben onze inwoners:

1. een voldoende en voorspelbaar inkomen.
2. begeleiding en ondersteuning bij (geld)zorgen.
3. een plek om te wonen.
4. een zo groot mogelijke kans op ontwikkeling (met name voor kinderen).
5. toegang tot zorg en versterking van gezondheid.
6. voldoende ruimte en mogelijkheden om mee te doen aan de maatschappij.

De ambities – voor de lange termijn - lichten we hieronder kort toe. Deze toelichting is niet uitputtend en kan gaandeweg nog worden aangevuld of bijgesteld. Vanuit deze ambities vullen we de lange termijn aanpak en korte termijn agenda met de input van onze partners en inwoners. Alle ideeën verzamelen we, waaruit we de definitieve keuzes maken. Tot slot -zoals aangegeven- raakt het meerdere beleidsterreinen en doen we hierin al veel.

⁷ Deze ambities vullen we in binnen de wetgevingskaders van de gemeente Zutphen. Er zijn ook zaken die door het rijk en de provincie (bijvoorbeeld voldoende woningen) wordt uitgevoerd.

Er zit overlap met bijvoorbeeld gezondheidsbeleid, jeugdbeleid, en huisvestingsbeleid. Ook is er nauwe verbinding met sterke wijken. Bestaanszekerheid gaat uit van wat een inwoner als individu of huishouden nodig heeft. De omgeving is waar sterke wijken om draait. Bestaanszekerheid is een belangrijk fundament voor sterke wijken en vice versa. Veel hangt met elkaar samen. Dit nemen we ook mee in de uitwerking.

4.1 Voldoende en voorspelbaar inkomen

Een voldoende en voorspelbaar inkomen heb je als je alle rekeningen kunt betalen, zoals huur, zorgverzekering, energie, internet, én je de boodschappen en kleding voor je kinderen kan betalen. Maar ook om mee te kunnen doen en je te kunnen ontwikkelen, met bijvoorbeeld een lidmaatschap van een vereniging of sport, een laptop en een verjaardag vieren. En dat je onverwachte uitgaven kunt opvangen. Per persoon kan een voldoende en voorspelbaar inkomen verschillen.⁸ Ben je bijvoorbeeld afhankelijk van je auto voor je werk? Of heb je extra zorgkosten?

⁸ Uit rapport 2 'Een zeker bestaan' van de Commissie sociaal minimum

Voor diegene die (tijdelijk) financieel niet rondkomen willen we als gemeente graag onze bijdrage leveren. Dat doen we bijvoorbeeld door te ondersteunen met de meedoenregelingen.

Een voldoende en voorspelbaar inkomen betekent dus ook het hebben van een buffer en bieden van een financieel vangnet.

Voor inwoners betekent dit in elk geval:

- Minimaal inkomen als basis: aanvullend op landelijke regelingen kennen we als gemeente onze eigen inkomensregelingen die de financiële zekerheid en voorspelbaarheid voor de inwoners verbeteren.
- Zoveel mogelijk zelfstandig in inkomen voorzien: vanuit het Regionaal Werkcentrum in Zutphen ondersteunen we werkenden, werkzoekenden en met ontslag bedreigde medewerkers bij vraagstukken rondom het vinden en behouden van werk en persoonlijke ontwikkeling. Daarnaast ondersteunen we kwetsbare jongeren in de overgang van opleiding naar duurzaam werk en begeleiden we vroegtijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie terug naar school, praktijkleren of werk.
- Regelmatige herziening inkomensregelingen: het is belangrijk om regelmatig te checken of er op de juiste manier gebruik wordt gemaakt van de regelingen en het inkomensniveau aan te passen aan de inflatie en veranderingen op de arbeidsmarkt. Zodat de inwoners altijd een voorspelbaar en adequaat inkomen hebben.
- Tijdelijke financiële steun: Ontwikkelen van (nood)fondsen voor tijdelijke hulp bij onvoorziene gebeurtenissen, zoals extra zorgkosten of

energieregelingen, die inwoners in staat stellen om sneller op eigen benen te staan.

- Herstel van financiële onafhankelijkheid: Samenwerkingen met maatschappelijke organisaties en kredietbanken die inwoners helpen om financiële zelfstandigheid terug te winnen na crisisperiodes. Bijvoorbeeld door een witgoedregeling of eenmalige ondersteuning in crisissituaties door bijvoorbeeld Stichting Urgente Noden.

4.2 Begeleiding en ondersteuning bij (geld)zorgen

Iedereen heeft wel eens zorgen of loopt het risico op (financiële) problemen. Veel mensen kunnen het zelf, met informatie en hulp van het netwerk vaak prima oplossen. Als gemeente zorgen we voor makkelijk toegankelijke informatie en voorlichting. Maar ook voor een vangnet als iemand er 'onderuitzakt'. Met name voor de groep jongeren is dit belangrijk; steeds meer jongeren zijn niet meer in staat de grip op financiën te houden en weten de weg niet te vinden.

Dit betekent bijvoorbeeld:

- Financiële begeleiding: het hebben of ontwikkelen van gemeentelijke programma's voor bijvoorbeeld financiële educatie, zodat inwoners invloed krijgen en houden over hun geldzaken. Zodat ze, waar mogelijk, financiële buffers opbouwen en goed budgetteren. Denk hierbij ook aan financiële educatie/lesaanbod op scholen.

- Verzekeringen en vangnet voor zelfstandigen: specifieke vangnetten en sociale zekerheid voor zelfstandig ondernemers, zodat zij niet zonder inkomen komen te zitten bij ziekte of onvoorziene omstandigheden.
- Toegang tot hulp bij schuld: de gemeente biedt steun bij (dreigende) schulden, zowel voor schulden die er al zijn of inwoners en zelfstandigen die mogelijk dreigen in de problematische schulden te raken.

4.3 Een plek om te wonen.

Als gemeente willen we -voor zover we kunnen- zorgen voor voldoende en betaalbare woningen voor iedereen, ongeacht inkomen en achtergrond. Inwoners kunnen hierbij denken aan:

- Woningbouwprojecten voor diverse doelgroepen: (pro) actief woningen bouwen of renoveren. Dit kan zowel huur- als koopwoningen omvatten.
- Sociale huurmarkt uitbreiden: Meer sociale huurwoningen creëren, waarbij de huur vooral betaalbaar en liever nog stabiel is.

4.4 Een zo groot mogelijke kans op ontwikkeling (met name voor kinderen).

Als gemeente willen we zoveel mogelijk zorgen dat alle kinderen gelijke kansen krijgen op groei en ontwikkeling, ongeacht hun sociaal-economische achtergrond. Dit betekent bijvoorbeeld:

- Toegang tot kwalitatief goed onderwijs: we investeren in het behoud van kwalitatief goede scholen en zorgen voor goede en gezonde onderwijshuisvesting.

- (Naschoolse) opvang en programma's: we willen voor kinderen betaalbare (naschoolse) opvang, begeleidingsprogramma's en buitenschoolse activiteiten bieden, zodat ze zich naast school ook sociaal, creatief, sportief en cognitief kunnen ontwikkelen. Zo werken we ook aan integrale kindcentra.
- Jongerenwerk ontwikkelen: werken met, voor en door jongeren. Daarbij richten we ons op wijken waar dat nodig is.

4.5 Toegang tot zorg en versterking van gezondheid.

Dit houdt bijvoorbeeld in voor onze inwoners:

- Gezondheidseducatie: we helpen mensen om makkelijk aan meer informatie te komen over hun gezondheid of hoe ze bij elkaar kunnen komen om door te praten over hun (specifieke) vraagstukken. Denk daarbij bijvoorbeeld aan steun bij dementie. Of informatie over mantelzorg.
- Preventieve gezondheidszorg: het hebben van preventief aanbod is belangrijk, denk daarbij aan het stimuleren van sporten en gezonde voeding. Om bijvoorbeeld overgewicht te voorkomen. Ook het helpen van jongeren aan een plek om bij elkaar te komen en jongerenwerk valt hieronder. Hiermee willen we ook eenzaamheid onder jongeren voorkomen.

- Toegankelijke en betaalbare zorg: we kijken binnen de wettelijke taak en rol van de gemeente wat er eerst in het voorliggend veld of in de eerste lijn opgelost kan worden voor we overstappen naar specialistische zorg. Om zo ook voor de inwoner de zorgvraag laagdrempelig te houden. Daarbij hebben we bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen (bijv. ouderen en jongeren). Waar mogelijk innoveren we in zorg en het zorgaanbod.
- Lichte jeugdhulp: we hebben een meerjarige partnerschap met organisaties voor lichte en laagdrempelige ondersteuning.

Daarbij denken we niet alleen aan taal-, reken- en spelling maar ook aan digitale vaardigheden.

- Integratieprogramma's zijn voor migranten, vluchtelingen en andere groepen die mogelijk sociaal geïsoleerd zijn. Dit kan bijvoorbeeld via taalcursussen, werkervaringsprojecten en sociale netwerken.
- Inwoners gestimuleerd worden vrijwilligerswerk te doen en te participeren.

4.6 Voldoende ruimte en mogelijkheden om mee te doen aan de maatschappij

We willen dat al onze inwoners op hun eigen manier kunnen deelnemen aan de maatschappij, zowel op sociaal als op economisch vlak. Dit houdt voor onze inwoners bijvoorbeeld in dat er:

- Maatschappelijke initiatieven zijn: Inwoners die initiatief nemen om hun buurt te verbeteren worden door de gemeente geholpen. Lokale organisaties die bijdragen aan het versterken van de gemeenschap, zoals buurtverenigingen, culturele evenementen of gezamenlijke projecten worden ook ondersteund.
- Aandacht is voor geletterdheid; dat is een belangrijke voorwaarde om mee te doen aan de maatschappij.